Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
7 päivänä heinäkuuta 2016 [1]

Asia C-417/15

Wolfgang Schmidt
vastaan
Christiane Schmidt

(Ennakkoratkaisupyyntö – Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Wienin siviilituomioistuin, Itävalta))

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue — Tuomioistuimen toimivalta siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Asetus (EU) N:o 1215/2012 — Soveltamisala — 1 artiklan 2 kohdan a alakohta — Yksinomainen toimivalta — 24 artiklan 1 kohta — Asiat, jotka koskevat esineoikeutta kiinteään omaisuuteen — Kiinteistön lahjoittaminen — Lahjan peruuttaminen lahjanantajan oikeustoimikelpoisuuden puuttumisen vuoksi — Julkisiin rekistereihin tehdyn merkinnän poistamista koskeva kanne — Asiayhteyteen perustuva oikeuspaikka — 8 artiklan 4 alakohta

I **Johdanto**

1. Käsiteltävä asia koskee niin kutsutun Bryssel I a -asetuksen [2] 24 artiklan 1 kohdan soveltamista.

2. Säännöksessä säädetään yksinomaisesta toimivallasta asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen. Tältä osin toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee.

3. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, sovelletaanko kyseistä säännöstä riita-asiaan, jossa kyse on yhtäältä lahjoituksen pätemättömyydestä lahjoittajan oikeustoimikelpoisuuden puuttumisen vuoksi ja toisaalta lahjansaajan omistusoikeutta koskevan merkinnän myöhemmästä poistamisesta.

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

2 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012 (uudelleenlaadittu) (EUVL 2012, L 351, s. 1).

II **Asiaa koskevat oikeussäännöt**

A *Unionin oikeus*

4. Bryssel I a -asetuksen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden olisi oltava hyvä, ja niiden olisi perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella. Vastaajan kotipaikan tuomioistuimen olisi aina oltava toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riita-asian kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. – –”

5. Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa säädetään asetuksen soveltamisalasta seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. – –

2. Tätä asetusta ei sovelleta

a) luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen – –”

6. Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdan mukaan ”sopimusta koskevassa asiassa” velvoitteen täytäntöönpanopaikan tuomioistuimella on erityinen toimivalta.

7. Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdassa säädetään asiayhteyteen perustuvasta tuomioistuimen toimivallasta seuraavaa:

”Jos henkilöllä on kotipaikka jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne myös

– –4. jos asia koskee sopimusta ja kanne voidaan yhdistää samaa vastaajaa vastaan nostettuun kanteeseen, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa kiinteistö sijaitsee.”

8. Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavilla jäsenvaltion tuomioistuimilla on asianosaisten kotipaikasta riippumatta yksinomainen toimivalta:1. asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden vuokrasopimusta, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa kiinteistö sijaitsee.

– –”

B *Itävallan lainsäädäntö*

9. Pääasiassa merkitykselliset Itävallan oikeuden säännökset on esitetty Itävallan siviililaissa (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä ABGB) ja Itävallan kiinteistökirjalaissa (Allgemeines Grundbuchsgesetz, jäljempänä GBG).

10. ABGB:n 431 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kiinteistöä koskevan omistusoikeuden siirtämiseksi saanto on merkittävä sitä varten tarkoitettuun julkiseen rekisteriin. Tätä merkintää kutsutaan kiinteistörekisterimerkinnäksi.”

11. GBG:n 61 §:ssä säädetään kiinteistörekisterimerkinnän poistamista koskevista kanteista ja riitaa koskevista merkinnöistä seuraavaa:”1) Henkilö, jonka oikeuksia on mahdollisesti loukattu kiinteistörekisterimerkinnällä ja joka nostaa kanteen kiinteistörekisterimerkinnän pätemättömyyden perusteella ja vaatii kiinteistörekisterin edeltävän tilan palauttamista, voi vaatia riidan merkitsemistä kiinteistörekisteriin joko kannetta nostettaessa tai myöhemmin. – –

2) Riitaa koskeva merkintä tekee kanteen johdosta annettavasta tuomiosta täysin tehokkaan myös niitä henkilöitä vastaan, jotka saavat oikeuksia vasta sen jälkeen, kun riitaa koskevaa merkintää kiinteistörekisterissä koskeva hakemus on saapunut Grundbuchsgerichtiin (kiinteistörekisteriä pitävä tuomioistuin).”

III **Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset**

12. Pääasian kantaja oli Wienissä sijaitsevan kiinteistön omistaja. Hän lahjoitti kiinteistön 14.11.2013 tehdyllä lahjasopimuksella tyttärelleen, joka on pääasian vastaaja. Tytär merkittiin lahjasopimuksen perusteella kiinteistörekisteriin omistajaksi. Pääasian vastaaja asui kyseisenä ajankohtana Saksan liittotasavallassa ja asuu edelleen siellä.

13. Pääasian kantaja vaatii ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta kumoamaan lahjasopimuksen pätemättömänä ja poistamaan vastaajan omistusoikeutta koskevan merkinnän sillä perusteella, että kantaja ei ollut lahjoitushetkellä oikeustoimikelpoinen.

14. Pääasian vastaaja kiistää asiaa käsittelevän itävaltalaisen tuomioistuimen toimivallan. Hän väittää, ettei kantaja voi vedota Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuun esineoikeuteen.

15. Pääasian kantajan haettua riidan merkitsemistä kiinteistörekisteriin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on lykännyt sen käsiteltävänä olleen asian käsittelyä ja esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Sovelletaanko lahjasopimuksen pätemättömäksi julistamista lahjoittajan oikeustoimikelpoisuuden puuttumisen vuoksi ja lahjansaajan omistusoikeutta koskevan kiinteistörekisterimerkinnän poistamista koskevaan asiaan Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan säännöstä, jossa säädetään yksinomaisesta toimivallasta asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen?”

IV **Oikeudellinen arviointi**

16. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, sovelletaanko kiinteistölahjan oikeudellista pätevyyttä ja lahjansaajan omistusoikeusmerkinnän poistamista kiinteistörekisteristä koskevaan oikeudenkäyntiin Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohtaa, jonka mukaan asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, yksinomainen toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa kyseinen kiinteistö sijaitsee.

17. Ennen kuin tarkastelen lähemmin tätä säännöstä, on tutkittava, voidaanko Bryssel I a -asetusta soveltaa ylipäätään nyt käsiteltävään asiaan. Jos asetusta ei voida soveltaa, esitetyn kysymyksen ja pääasian oikeusriidan välillä ei olisi yhteyttä, ja tällöin ennakkoratkaisupyyntöä ei voitaisi ottaa käsiteltäväksi.

A *Bryssel I a -asetuksen sovellettavuus*

18. Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys ei anna aihetta epäillä Bryssel I a -asetuksen sovellettavuutta, sen soveltaminen ei ole käsiteltävässä asiassa itsestäänselvää.

19. Yhtäältä on aihetta epäillä säännöksen ajallista soveltamisalaa, sillä ennakkoratkaisupyynnöstä ei ilmene ajankohtaa, jolloin haastehakemus on toimitettu ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle. Bryssel I a -asetuksen 66 artiklan mukaan asetusta sovelletaan vain oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille 10.1.2015 tai sen jälkeen.

20. Tämä epäselvyys ei kuitenkaan estäne unionin tuomioistuinta vastaamasta ennakkoratkaisukysymykseen. Ensinnäkin kanteen nostamisen ajankohta voidaan päätellä menettelyn osapuolten kirjallisista huomautuksista.[3] Jos niiden sisältämiä tietoja pidetään riittämättöminä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan perusteella, jonka mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntöön on sisällytettävä asiaa koskevat tosiseikat ja kansallisen oikeuden sisältö, on todettava toiseksi, että jo edeltävään säännökseen eli Bryssel I -asetuksen[4] 22 artiklan 1 alakohtaan sisältyi sisällöltään Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohtaa olennaisilta osin vastaava säännös. Jos asiaa koskeva oikeudenkäynti on tosiasiassa saatettu vireille ennen 10.1.2015, unionin tuomioistuimen olisi tutkittava ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esiin tuomia kysymyksiä yhtä lailla samojen näkökohtien pohjalta, vaikkakin Bryssel I -asetuksen perusteella.

21. Tämän perusteella kyseisissä olosuhteissa vaikuttaisi kohtuuttoman muodolliselta harkita ennakkoratkaisupyynnön tutkimatta jättämistä pelkästään siksi, että oikeudenkäynnin vireille saattamisen tarkkaa päivämäärää ei mainita itse ennakkoratkaisupyynnössä.

22. Toisaalta epäilyjä herättää myös Bryssel I a -asetuksen aineellinen soveltamisala.

23. Kyseisen asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa selvennetään, että asetusta ei sovelleta ”luonnollisten henkilöiden – – oikeuskelpoisuuteen [Rechtsfähigkeit] tai oikeustoimikelpoisuuteen [Handlungsfähigkeit]”. Käsiteltävässä asiassa, joka koskee lahjoituksen pätemättömyyttä lahjoittajan oikeustoimikelpoisuuden puuttumisen vuoksi, asetuksen merkityksellisyys kuitenkin vaikuttaa ensi näkemältä kyseenalaiselta.

24. Asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan saksankielisessä versiossa ei näet mainita käsitettä Geschäftsfähigkeit [oikeustoimikelpoisuus] toisin kuin esimerkiksi perintöoikeudesta annetun asetuksen vastaavassa säännöksessä.[5]

25. Tästä ei voida kuitenkaan tehdä sitä päinvastaista päätelmää, että oikeustoimikelpoisuutta [Geschäftsfähigkeit] koskevat kysymykset kuuluisivat kaikilta osin Bryssel I a -asetuksen soveltamisalaan. Ensinnäkään tätä ei tue aikaisempia sääntöjä koskeva oikeuskäytäntö,[6] joka liittyy Bryssel I -asetukseen ja Brysselin yleissopimukseen.[7] Toiseksi on viitattava siihen, että oikeuskelpoisuuden ja toimintakelpoisuuden [Handlungsfähigkeit] käsitettä ja sillä tarkoitettuja kysymyksiä on tulkittava itsenäisesti unionin oikeudessa ja että asetuksen muissa kieliversioissa

3 — Pääasian kantajan ja vastaajan tältä osin yhdenmukaisten kirjallisten huomautusten mukaan (ks. molempien asiakirjojen s. 2) kanne nostettiin 24.3.2015.

4 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2000, L 12, s. 1).

5 — Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta 4.7.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 650/2012 (EUVL 2012, L 201, s. 107); mainitun asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan asetuksen soveltamisalaan eivät kuulu ”luonnollisten henkilöiden oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus” [Rechts-, Geschäfts- und Handlungsfähigkeit natürlicher Personen].

6 — Ks. esim. tuomio 3.10.2013, Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633, 31 kohta).

7 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehty yleissopimus (EYVL 1968, L 299, s. 32).

esitetään osittain hyvinkin yleisluonteisia ilmaisuja, kuten ”capacité” tai ”legal capacity”. Toisin kuin saksankielinen versio nämä oikeudelliset käsitteet eivät anna aihetta olettaa, että Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan poissulkemislausekkeen ulkopuolelle on tarkoitus jättää nimenomaan oikeustoimikelpoisuutta koskevat kysymykset. Asia on pikemminkin päinvastoin: Saksan lainopissa kolmen käsitteen ”luonnollisten henkilöiden oikeuskelpoisuus [Rechtsfähigkeit], oikeustoimikelpoisuus [Geschäftsfähigkeit] ja toimintakelpoisuus [Handlungsfähigkeit]” välillä tehtyä eroa ei voida tehdä ”capacité” -käsitteen kaltaisten monistisen käsitteiden yhteydessä.

26. Sillä, että säännöksen saksankielisessä versiossa ei mainita sanaa Geschäftsfähigkeit [oikeustoimikelpoisuus], ei näin ollen ole ratkaisevaa merkitystä. Lähtökohtana on pikemminkin se, että myös oikeustoimikelpoisuutta koskevat kysymykset voivat kuulua 1 artiklan 2 kohdan poissulkemissäännön soveltamisalaan.

27. Sen määrittämiseksi, kuuluuko oikeudenkäynti Bryssel I a -asetuksen soveltamisalaan, merkitystä on oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laadulla ja oikeusriidan kohteella.[8] Kuten Brysselin yleissopimusta koskevassa Schlosserin selvityksessä[9] on korostettu, tämän perusteella Bryssel I a -asetusta voitaisiin jättää soveltamatta vain sellaisissa tapauksissa, joissa oikeudenkäynti koskee suoraan yhtä sen soveltamisalan ulkopuolelle suljetuista aloista. Asetuksen soveltamiseen ei sen sijaan ole vaikutusta sillä, jos sen soveltamisalasta poissuljetut oikeudenalat muodostavat oikeudellisen ratkaisun kannalta ennakkotapauksen, vaikka niitä koskevilla oikeudellisilla kysymyksillä olisikin oikeudenkäynnissä tärkeä asema.[10]

28. Vaikka oikeudenkäynnissä esiin tuodut oikeudelliset kysymykset erikseen tarkasteltuna jäisivätkin laatunsa vuoksi asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, asetusta sovelletaan kuitenkin, mikäli oikeusriidan pääkohde kuuluu asetuksen soveltamisalaan.

29. Käsiteltävässä asiassa ratkaisevaa on näin ollen se, mikä on oikeudenkäynnin tosiasiallinen kohde. Tämä kysymys ei välttämättä tarkoita samaa kuin kysymys siitä, mistä täsmälleen riidellään.

30. Vaikka kantajan oikeustoimikelpoisuutta koskeva kysymys muodostaa nähtävästi pääasian keskeisen lähtökohdan ja vaikka kysymykseen annettavan vastauksen perusteella määräytyy se, ovatko kantajan esittämät vaatimukset perusteltuja vai eivät, se ei kuitenkaan ole oikeusriidan tosiasiallinen kohde.[11] Oikeudenkäynnillä *ei* nimittäin tavoitella kaikissa oikeussuhteissa sitovaa konstitutiivista ratkaisua siihen kysymykseen, onko pääasian kantaja vajaavaltainen ja määrättävä siksi edunvalvontaan. Kyse on pikemminkin lahjan oikeudellisesta pätevyydestä ja siihen liittyvistä omistusoikeudellisista seurauksista. Kantajan vaatimusten arvioimiseksi kantajan oikeustoimikelpoisuutta koskeva kysymys on vain esikysymys, jolla ei ole vaikutusta kyseisen oikeudenkäynnin luonteeseen ja tosiasialliseen kohteeseen.

31. Koska pääasian oikeudenkäynti ei koske pääasiallisesti oikeustoimikelpoisuuteen liittyviä kysymyksiä, unionin tuomioistuin voi lähteä siitä, että Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 2 kohdan a alakohta ei estä sen soveltamista käsiteltävässä asiassa.

32. Ennakkoratkaisupyyntöön, joka koskee Bryssel I a -asetuksen 24 artiklaa, on näin ollen vastattava. Jäljempänä on tutkittava, kuuluuko kantajan vaatimus Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan soveltamisalaan ja onko Itävallan tasavallan tuomioistuimilla riita-asiassa siten yksinomainen toimivalta.

8 — Ks. mm. tuomio 22.10.2015, Aannemingsbedrijf Aertssen ja Aertssen Terrassements (C-523/14, EU:C:2015:722, 30 kohta); tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, 26 kohta); tuomio 11.4.2013, Sapir ym. (C-645/11, EU:C:2013:228, 32 kohta) ja tuomio 12.9.2013, Sunico ym. (C-49/12, EU:C:2013:545, 33 kohta).

9 — EYVL 1979, C 59, s. 71.

10 — Schlosserin selvityksen 51 kohta.

11 — Tilanne oli toinen 3.10.2013 annetun tuomion Schneider (C-386/12, EU:C:2013:633) taustalla olevassa pääasiassa, jossa kyse ei ollut kiinteistökaupasta vaan hakemusasiasta, jossa haettiin lupaa mainitulle oikeustoimelle.

B *Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan sovellettavuus*

33. Seuraavaksi on todettava, että pääasian oikeusriidassa on kyse kahdesta eri seikasta: vaatimukset koskevat yhtäältä lahjasopimuksen kumoamista pätemättömänä ja toisaalta lahjan saajan omistusoikeusmerkinnän poistamista kiinteistörekisteristä.

34. Näiden molempien näkemysten osalta on tutkittava jäljempänä, koskevatko ne Bryssel I a -asetuksen 24 artiklassa tarkoitettua ”esineoikeutta” kiinteään omaisuuteen.

35. Tätä oikeudellista käsitettä on tulkittava itsenäisesti unionin oikeudessa, ja koska Bryssel I a -asetuksen 24 artikla on poikkeus vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaa koskevaan sääntöön, sitä on tulkittava suppeasti.[12] Jotta asian voidaan katsoa koskevan Bryssel I a -asetuksessa tarkoitettua ”esineoikeutta”, merkitystä ei näin ollen ole sillä, luokitellaanko kysymys kansallisessa oikeusjärjestyksessä esineoikeuden alaan.

36. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön[13] mukaan lähtökohdaksi voidaan ottaa Bryssel I a -asetuksessa tarkoitettu esineoikeus kiinteään omaisuuteen lähinnä vain silloin, kun kyseisen oikeuden vaikutukset ulottuvat jokaiseen (erga omnes). Koska oikeudenkäynnin on myös koskettava tätä esineoikeutta, ei riitä, että kanne liittyy kiinteistöön tai sitä koskevaan oikeuteen. On tarpeen, että kanne perustuu esineoikeuteen,[14] ja menettelyn kohteena on oltava sen koostumus tai laajuus.[15]

37. Tällöin on otettava huomioon, että pääasiallinen syy Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetulle yksinomaiselle toimivallalle on se, että kiinteän omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuimella on läheisen sijainnin vuoksi parhaat edellytykset saada tietoonsa tosiseikat ja oikeudelliset seikat.[16] Jos tällaisella läheisellä sijainnilla suhteessa kiinteään omaisuuteen ei sitä vastoin ole merkitystä oikeusriidan ratkaisemisen kannalta, tämä ei tue tuomioistuimen yksinomaista toimivaltaa.

38. Tätä taustaa vasten on tutkittava, koskeeko lahjan peruuttamista koskeva vaatimus (1 kohta) tai vastaajan omistusoikeusmerkinnän kiinteistörekisteristä poistamista koskeva vaatimus (2 kohta) Bryssel I a -asetuksen 24 artiklassa tarkoitettua ”esineoikeutta”.

1. Lahjan peruuttamista koskeva vaatimus

39. Kuten Itävallan hallitus ja Euroopan komissio perustellusti tähdentävät, lahjan peruuttamista koskeva vaatimus ei koske Bryssel I a -asetuksessa tarkoitettua esineoikeutta kiinteään omaisuuteen. Se koskee pikemminkin sellaisen asianosaisten välisen sopimuksen pätevyyttä, jonka arvioinnissa esineoikeudelliset näkökohdat ovat merkityksettömiä.

40. Itävallan oikeuden mukaan kiinteistöä koskevan lahjoituksen pätemättömyydellä on tosin vaikutusta myös omistusoikeuden siirron oikeudelliseen pätevyyteen. Kantajan vaatimus koskee kuitenkin *välittömästi* lahjoituksen pätemättömyyttä eikä jokaiseen ulottuvaa esineoikeutta, jonka laajuudesta tai koostumuksesta tuomioistuimen olisi päätettävä.[17] Vaikka käsiteltävä asia liittyy kiinteään omaisuuteen, sillä ei ole lahjan pätevyyden kannalta keskeistä merkitystä eikä asian katsota näin ollen koskevan kiinteää omaisuutta Bryssel I a -asetuksessa tarkoitetulla tavalla. Sillä, liittyykö

12 — Ks. tästä tuomio 10.1.1990, Reichert ja Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, 8 ja 9 kohta).

13 — Ks. tästä määräys 5.4.2001, Gaillard (C-518/99, EU:C:2001:209, 17 kohta).

14 — Määräys 5.4.2001, Gaillard (C-518/99, EU:C:2001:209, 16 kohta).

15 — Ks. tästä tuomio 10.1.1990, Reichert ja Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, 11 kohta) ja tuomio 3.4.2014, Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, 42 kohta).

16 — Ks. vastaavasti (Brysselin yleissopimukseen liittyen) tuomio 15.1.1985, Rösler (241/83, EU:C:1985:6, 20 kohta) ja tuomio 10.1.1990, Reichert ja Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, 10 kohta).

17 — Ks. tästä tuomio 10.1.1990, Reichert ja Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, 12 kohta).

sopimus, jonka väitetään olevan pätemätön puuttuvan oikeustoimikelpoisuuden vuoksi, irtaimeen tai kiinteään omaisuuteen, ei nimittäin ole merkitystä sen pätevyydestä esitettyjen näkökohtien kannalta. Siksi tämän oikeusriidan arvioimisessa merkitystä ei ole myöskään kysymyksillä, jotka liittyvät erityisesti kiinteistöön ja joilla yksin voitaisiin perustella yksinomaisen toimivallan soveltamista.

41. Tähän arvioon ei vaikuta myöskään se, että kiinteistörekisteriin tehty, riitaa koskeva merkintä suojaa pääasian kantajaa, jos hän voittaa asian, häntä vastaan tehtäviltä päätöksiltä. Sillä nimittäin turvataan vain väliaikaisesti hänen kannevaatimuksensa, eikä sillä ole vaikutusta vaatimuksen laatuun.

42. Tarkasteltaessa vaatimusta, joka koskee ”lahjasopimuksen kumoamista pätemättömänä”,[18] ei näin ollen voida todeta, että asiaan sovellettaisiin Bryssel I a -asetuksen 24 artiklassa tarkoitettua yksinomaista toimivaltaa.

2. Merkinnän poistamista koskeva vaatimus

43. Tilanne on toinen tarkasteltaessa merkinnän poistamista koskevaa vaatimusta.

44. Pääasian kantajan esittämä vaatimus koskee lahjansaajan omistusoikeusmerkinnän poistamista kiinteistörekisteristä lahjoituksen pätemättömyyden vuoksi. Kantaja käyttää tässä yhteydessä esineoikeuteen perustuvia oikeuksiaan, tarkemmin sanottuna kyseiseen kiinteistöön, jonka omistajaksi vastaaja on merkitty kiinteistörekisteriin, kohdistuvaa omistusoikeutta.

45. Vaikka Itävallan oikeuden mukaan omistusoikeus ei olisi siirtynyt pätevästi vastaajalle, sitä koskeva merkintä on kuitenkin poistettava kiinteistörekisteristä, jotta kantaja voi käyttää täysimääräisesti kiinteistöön kohdistuvaa omistusoikeutta. Kolmansiin osapuoliin nähden kiinteistörekisteriin merkitty henkilö on nimittäin lähtökohtaisesti yhä omistaja. Vaatimalla merkinnän poistamista pääasian kantaja väittää siten, että omistusoikeuden siirto kantajalle on pätemätön ja että – omistajana – hänellä on esineoikeus kyseiseen kiinteistöön. Tämä oikeus on kantajan merkinnän poistamista koskevan vaatimuksen osalta Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettu oikeudenkäynnin kohde.

46. Tämän perusteella on lähdettävä siitä, että vastaajan omistusoikeusmerkinnän poistamista kiinteistörekisteristä koskeva vaatimus – toisin kuin lahjasopimuksen kumoamista koskeva vaatimus – kuuluu Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan soveltamisalaan.

3. Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan sovellettavuus koko ”asiaan”

47. Tässä yhteydessä on lisäksi tarpeen pohtia, voidaanko Itävallan tasavallan tuomioistuinten yksinomaista toimivaltaa perustella oikeusriidan muidenkin kysymysten osalta sillä seikalla, että ainakin rekisteristä poistamista koskeva vaatimus kuuluu Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan soveltamisalaan. Tämä ajatus vaikuttaa sitäkin ilmeisemmältä, kun otetaan huomioon, että asetuksen nykyisen saksankielisen version[19] 24 artiklan 1 alakohdassa puhutaan yleisesti menettelystä [Verfahren; suomenkielisessä versiossa ”asiassa”], joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen, ja tämä edellytys täyttyy merkinnän poistamista koskevan vaatimuksen osalta.

18 — Sanamuoto ennakkoratkaisupyynnön sivulta 2.

19 — Aiemman asetuksen eli Bryssel I -asetuksen saksankielisessä versiossa puhuttiin kanteista [Klagen]. Tältä osin eri kieliversiot eivät kuitenkaan ole (eivätkä olleet) yhdenmukaisia, joten sanamuotoa koskevalla perustelulla ei voi olla ratkaisevaa merkitystä. Ks. vastaavanlaisesta problematiikasta ratkaisuehdotukseni Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:397, 33 kohta).

48. Systematiikkaan ja teleologisiin näkökohtiin perustuvassa tarkastelussa tällainen 24 artiklan 1 alakohdan laaja tulkinta ei ole perusteltua. Poikkeussäännöksenä kyseistä säännöstä on pikemminkin tulkittava suppeasti, ja käsitteen ”asia” on katsottava viittaavan yksistään vaatimukseen, joka koskee konkreettisesti esineoikeutta. Muussa tapauksessa kantaja voisi nimittäin esittämiensä muiden vaatimusten ohella vedota kiinteää omaisuutta koskevaan esineoikeuteen ja varmistaa yksistään näin kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuinten rajattoman yksinomaisen toimivallan vastaajaan nähden, vaikka kantajan muilla esineoikeuteen liittymättömillä vaatimuksilla ei olisikaan minkäänlaista yhteyttä kyseiseen oikeuspaikkaan. Tällainen suotuisimman tuomioistuimen valinta (forum shopping) olisi sekä Bryssel I a -asetuksessa vahvistetun toimivaltaa koskevan systematiikan että sen periaatteen vastainen, jonka mukaan kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuinten yksinomaista toimivaltaa on tulkittava suppeasti ja perusteltava paikallisten tuomioistuinten läheisyydellä – tämä kriteeri ei täyty, jos kyse on vaatimuksista, jotka eivät koske esineoikeutta kiinteistöihin.

49. Edellä esitetyn perusteella Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohtaan perustuva toimivalta koskee vain merkinnän poistamista koskevaa vaatimusta.

50. Tyhjentävyyden vuoksi tässä yhteydessä on kuitenkin viitattava siihen, että lahjaa koskevan kantajan vaatimuksen osalta Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa säädetään joka tapauksessa Itävallan tasavallan tuomioistuinten niin kutsutusta ”erityisestä toimivallasta”, sillä pätemättömäksi toteamista koskevan vaatimuksen osalta asia koskee ”sopimusta”, joka olisi pitänyt panna täytäntöön Itävallassa, jos sen katsottaisiin olevan pätevä.[20] Toimivalta on näin ollen lahjan täytäntöönpanopaikan tuomioistuimella.

4. Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdan sovellettavuus

51. Seuraavaksi on tutkittava, voidaanko pätemättömäksi toteamista koskeva vaatimus yhdistää merkinnän poistamista koskevaan vaatimukseen Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdan mukaisesti ja voiko 24 artiklan 1 alakohdan nojalla merkinnän poistamisen osalta toimivaltainen tuomioistuin käsitellä myös sen.

52. Mainitun asetuksen 8 artiklan 4 alakohdan mukaan on niin, että ”jos asia koskee sopimusta ja kanne voidaan yhdistää samaa vastaajaa vastaan nostettuun kanteeseen, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen”, kanne voidaan nostaa sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa kiinteistö sijaitsee.

53. Tämän säännöksen edellytykset ovat näin ollen täyttyneet, sillä pääasia koskee ensinnäkin – lahjan kumoamista koskevan vaatimuksen perusteella – ”sopimusta” ja toiseksi – merkinnän poistamista koskevan vaatimuksen perusteella – kannetta, ”joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen”, joka on nostettu samaa vastaajaa vastaan.

54. Säännöksen sanamuodon perusteella ei voida suoraan päätellä, onko sopimusta ja esineoikeutta koskevien vaatimusten välillä oltava myös asiayhteys, mutta se voidaan johtaa säännöksen systemaattisesta sijainnista Bryssel I a -asetuksen 8 artiklassa, sillä 8 artiklassa säädetään muilta osin poikkeuksetta toimivallasta asiayhteyden[21] perusteella. Tällainen yhteys on olemassa myös tarkasteltavassa tapauksessa, sillä vastaajan poistamista kiinteistörekisteristä[22] vaaditaan nimenomaan sopimuksen pätemättömyyden perusteella.

20 — Ks. tästä jo tuomio 4.3.1982, Effer (38/81, EU:C:1982:79, 4–8 kohta).

21 — Toisiinsa liittyvät vaatimukset, joiden osalta muutoin uhkana ovat ristiriitaiset tuomiot (1 alakohta), regressiovaatimus (2 alakohta) ja vastakanne (3 alakohta).

22 — Ks. kiinteistörekisterin oikaisemisen ja asiayhteyden osalta Winter, W., *Ineinandergreifen von EuGVVO und nationalem Zivilverfahrensrecht am Beispiel des Gerichtsstands des Sachzusammenhangs, Art. 6 EuGVVO*, Berliini 2007, s. 139 ja s. 144 ja sitä seuraavat sivut.

55. Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdassa edellytetään lisäksi, että kyseessä olevat vaatimukset ”voidaan yhdistää” konkreettisessa tapauksessa. Unionin tuomioistuin ei ole toistaiseksi tarkastellut sitä, mitä tällä tarkoitetaan. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan tämä saattaa sisältää viittauksen kulloinkin sovellettaviin kansallisiin menettelysääntöihin. Vain jos Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdassa ja kansallisissa menettelysäännöissä esitetyt asioiden yhdistämistä koskevat edellytykset täyttyvät *kumulatiivisesti*, on mahdollista, että kyseiset vaatimukset käsittelee yhdessä kiinteän omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuin.[23] Tämän perusteella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi itse tutkittava, sallivatko Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohta ja sen kansalliset menettelysäännöt käsiteltävässä asiassa asioiden yhdistämisen.

56. Tämä oikeuskirjallisuudessa esitetty tulkinta menee tosin säännöksen sanamuotoa pidemmälle, siltä osin kuin ilmaisulla ”voidaan yhdistää” voidaan myös viitata yksinkertaisesti samassa tuomioistuimessa samanaikaisesti vireillä oleviin kahteen asiaan, joiden yhdistäminen on tästä syystä mahdollista.

57. Jos tämän ilmaisun katsotaan sisältävän viittauksen kansallisen oikeuden täydentäviin menettelyvaatimuksiin, kuten oikeuskirjallisuudessa on ehdotettu, tämä johtaisi yhtäältä siihen, että Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohtaa ei sovellettaisi unionissa yhdenmukaisesti, vaan sitä olisi sovellettava lähtökohtaisesti eri tavalla jokaisessa jäsenvaltiossa eli tarkemmin sanottuna kansallisten asiaa koskevien menettelysääntöjen mukaisesti. Tällainen epäjohdonmukaisuus olisi vastoin tavoitetta, jonka mukaan asetuksen säännöksiä on sovellettava mahdollisimman yhdenmukaisesti ja oikeutta hakevan kannalta ennakoitavalla tavalla. Koska säännöksen sanamuoto ei sisällä selvää viittausta kansalliseen oikeuteen, tämä olisi lisäksi vastoin periaatetta, jonka mukaan unionin oikeutta on lähtökohtaisesti tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti ja mahdollisen viittauksen kansalliseen oikeuteen on käytävä selvästi ilmi kustakin säännöksestä.[24]

58. Siksi on aiheellista katsoa, ettei Bryssel I a -asetuksen 8 artiklan 4 alakohdan ilmaisu ”voidaan yhdistää” sisällä viittausta kansallisiin menettelysääntöihin ja että sijaintipaikan tuomioistuin voi käsitellä asiat yhdessä, jos kyseisessä tuomioistuimessa on vireillä samanaikaisesti kaksi asiaa, jotka täyttävät 8 artiklan 4 alakohdan edellytykset, kuten tarkasteltavassa asiassa on tilanne.

V **Ratkaisuehdotus**

59. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kiinteää omaisuutta koskevan lahjasopimuksen kumoamista koskeva vaatimus ei kuulu Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan soveltamisalaan. Lahjansaajan omistusoikeusmerkinnän poistamista kiinteistörekisteristä koskeva vaatimus kuuluu sen sijaan mainitun säännöksen soveltamisalaan.

Pääasian kaltaisessa asiassa Bryssel I a -asetuksen 24 artiklan 1 alakohdan perusteella toimivaltainen tuomioistuin voi 8 artiklan 4 alakohdan perusteella yhdistää vaatimukset.

23 — Ks. mm. Dörner teoksessa Saenger, *Zivilprozessordnung*, 6. painos 2015, 8 artikla, 15 kohta; ks. Brüssel I -asetuksen osalta Winter (alaviite 22), s. 149; Muir Watt teoksessa Magnus/Mankowski, *Brussels I Regulation*, 2. painos 2012, 6 artiklan 52 kohta ja Nagel/Gottwald, *Internationales Zivilprozessrecht*, 7. painos 2013, 3 §:n 128 kohta.

24 — Ks. esim. tuomio 2.4.1998, EMU Tabac ym. (C-296/95, EU:C:1998:152, 30 kohta); tuomio 14.12.2006, Nokia (C-316/05, EU:C:2006:789, 21 kohta) ja tuomio 27.5.2014, Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 79 kohta).